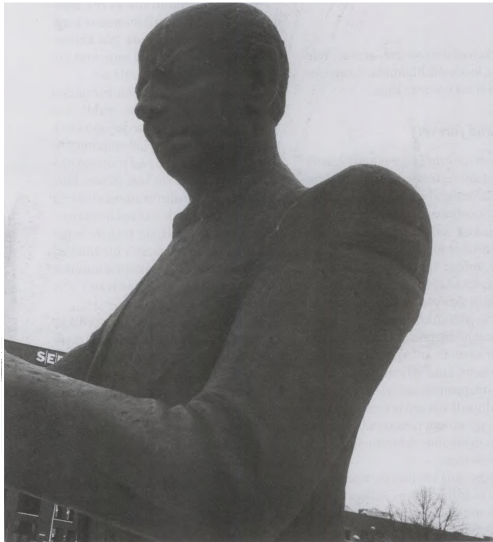

TRÜKIMEEDIA

Sirp

Nr.: 11.09.2015

Tiraaž: 3600

Väärtused ja prioriteedid

Mõtteid Eduard Tubina 110. sünniaastal

REET MARTTILA

18. juunil möödus 110 aastat Eduard Tubina sünnist. Tubina juubeliaastal võib tema teoseid kuulda tavapärasest veidi enam, eelkõige tänu Neeme Järville, kes võtsid ette esitada Tubina loomingut kolmel kontserdil. 6. märtsil tulid Estonia kontserdisaalis ettekandele „Eesti rahvatantsud“ (1929), „Süü eesti tantsudes“ (1938) ja „Süü eesti tantsuviisidest“ viiulile ja orkestrile (1943/1974). 18. juulil oli maestro valinud Pärnu festivali kontserdi kavva Tubina VI sümfonia, samal festivalil kõlas 16. juulil üha enam populaarsust võitev I viiulikontsert Paavo Järvi dirigeerimisel. 23. oktoobril on tulemas pidulik kontsert Estonia kontserdisaalis, kus esitatakse II „Legendaarne“ sümfonia Neeme Järvi juhatusel.

Neeme Järvi keskne roll Tubina juubeliaastal on ootuspärane. Oli ju tema see, kes 1962. aastal dirigeeris Tubina VI sümfonia, millest Melodija andis välja LP, 1967. aastal võttis Tallinnas kontserdikavasse VIII sümfonia ja pärast kodumaalt lahkumist 1980. aastal hakkas Tubina loomingut tutvustama mitmel pool maailmas. Neeme Järvi oli inimene, kes tõi pärast helilooja surma

teatud plaadistustega firmas BIS Eduard Tubina maailmakaardile, misjärel Rootsi muusikakriitik Mikael Strömberg ütles välja selle, millest tollal paljud mõtlesid – tegemist on ühega suurimatest sümfoniikutest.

Tubina nüüdsel juubeliaastal suudavad Järvide tulemusena väärilise panuse anda vaid kõik ülejäänud eesti dirigendid kokku: 21. III kõlas V sümfonia Suhlil kongressikeskuses Leipzigi Raadio SO esituses Kristiina Poska dirigeerimisel, 29. III mängis Estonia kontserdisaalis muusikakeskkooli orkester Mikko Murdvee juhatusel VII sümfonia, 16. IX juhatab Risto Joost Kymi Sinfonietta ja Tallinna Kammerorkestri eest „Süü eesti tantsudest“ ning 18. IX esitendub Estonias balleti „Kratt“, dirigendipuldis Vello Pähn, Kaspar Mänd või Lauri Sirp.

Nimetada tuleks veel 9. märtsil Kaarli kirikus kõlanud „Reekviemi langunud sõduritele“ (dirigendid Peeter Perens ja Siim Selis) ning mõnd kammerkontserti, millest tähtsaim on 16. septembril EMTA kammerisaalis, kus esinevad Mihkel Poll, Sigrid Kuulmann jt. Siis esiletakse ka kogutud teoste kaht uut IX ja X köidet – viiulikontsertide klaviiri ja partituuri. Välja anti DVD ooperi „Reigi õpetaja“

Vanemuise teatri lavastusega Paul Mägi dirigeerimisel 2014. aastal. Ja oktoobrikuus tuleb Eesti keelpillimängijate konkurss „Tubin 110“.

Kokkuvõttes saab 2015. aastal Tubina loomingust üsna hea pildi ja sellega võiks isegi rahul olla, kui ei teaks midagi näiteks sellest, kui grandiooselt tähistatakse Soomes Jean Sibeliuse 150. sünniaastapäeva. Aasta jooksul esitatakse peaaegu kõik tema teosed, paljud isegi mitu korda. Sibeliuse sümfoniad kõlavad korduvalt parimate võimalike dirigentide nagu Leif Segerstami, Okko Kamu, Jukka Pekka Saraste jt juhatusel ning Lahti Sibeliuse festivalil kuulab mitme orkestriteose varasemaid, seni esitamata versioone Osmo Vänskä dirigeerimisel. Toimuvad Sibeliuse-nimelised rahvusvahelised konkursid heliloojatele, viiuldajatele ja lauljatele, lisaks suur hulk mitmesuguseid väiksemate koosseisude kontserte – kokku keskmiselt paarkümmend kontserti igas kuus. Antakse välja plaate ja raamatuid, korraldatakse matku Sibeliuse järgedes ja kõikvõimalikke muid üritusi. Soomes öeldakse küll, et klassika on see, mida kõik peavad tundma, aga keegi kuulata ei taha, mistõttu pannakse Sibeliuse muusika väiksele mängima neis kohtades, kust tahetakse probleemseid noori eemal hoida, aga tegelikult on Soome rahvusklassikule saanud osaks lausa üldrahvalik tähelepanu.

Suurepönelisi kontserte Sibeliuse auks toimub peaaegu iga päev ka välismaal. Pidustusi kroonib *crème de la crème* – Sibeliuse sümfoniade uusplaadistus Berliini Filharmoonikutelt, orkestri ees seismas Paavo Berglundi kunagi õpipoiss, pikaajaline traditsiooni jätkaja Sir Simon Rattle. Muide, 9. septembril andis Sibeliuse ühning Pariisis Sibeliuse medali Paavo Järville, kelle käe all salvestab Orchestre de Paris esimese prantsuse orkestrina Sibeliuse kõik sümfoniad.

Ja veel üks mitte vähe tähtis fakt – isegi Eesti Kontserdil on sari „Sibeliuse 150“. Kas poleks olnud omal kohal ka festival „Eduard Tubin ja tema aeg“ pealinnas ainsa eesti klassikalise muusika festivalina? Kui leitakse raha väntorelifestivalidele, aga ei leita eesti kultuuri tippsaavutuste esihoidmiseks, siis ei oska küll midagi muud öelda, kui et prioriteedid on paigast ära.

Mõtlesin paneb ka suhtumine Tubina kogutud teoste väljaandmisel, mida on korraldanud rahvusvaheline Eduard Tubina ühning alates 2000. aastast. Ilmumas on 14. köide – hämmastav tulemus, kui arvestada rahaeralduste äärmist nappust. Sibeliuse kogutud teoste väljaandmisega tegeleb iga päev kaks täis- ja kolm poole kohaga hästi tasustatud toimetajat, millele Tubina ühningul pole kõrvale panna isegi mitte ühte poole kohaga Eesti keskmise palgaga toimetajakohta. Töö tulemus on mõlemal tüüprühmal olnud enam-vähem võrdne – keskmiselt kaks köidet aastas.

See näitab, kui vähenõudlikud, lausa ennastohverdavad on olnud Tubina teoste toimetajad.

Sibeliuse teoste väljaandmise taga seisab tugevalt Soome riik ja umbes pool nooditeksti ettevalmistamise kuludest kaetakse riigi eelarvest. Lisaks spondeerivad rahvuslikku suuretegemist Alfred Kordelinin yleinen edistys- ja sivistysrahasto, Föreningen Konstsfundat rf., Jenny ja Antti Wiburijin rahasto, Niilo Helanderin säätiö, Suomen Kulttuurirahasto, [Soome] Svenska Kulturfonden ja Jean Sibeliuse õiguste omanikud.

Eestis on Tubina teoste väljaandmine seni seisnud suuresti ühe inimese, Vardo Rumesseni entusiasmil, kes pidi isegi nende tagasihoidlike summade saamise nimel palju vaeva nägema. Oleks soliidne ja väärikas, kui Tubina „Kogutud teoste“ väljaandmine tõuseks üheks keskestest muusikaprojektidest, mille tegeliku maksumust osataks näha ja vastavalt ka väärustada.

Eesti tingimustes ei saa muidugi eeldada, et meie rahvusühenduse keskele mitte nii ümmarguse tähtsusega tähistamiseks ja nootide väljaandmiseks läikse välja samaväärseid vahendeid nagu Sibeliuse puhul Soomes. Ent väiteid rahapuduse kohta ei tasu siiski uskuda, sest jõukast Soomest neli korda väiksema rahaarvuga Eesti rahastab kultuuri üliheldelt ühe elaniku kohta umbes kaks korda rohkem kui Soome. See tähendab, et raha peaks olema piisavalt, küsimus on vaid, mille jaoks.

Muidugi ei piisa ainult kontsertide korraldamist – peab olema inimesi, kellel on huvi seda muusikat kuulata. See nõuab suhtumise kujundamist ja teadmiste edasiandmist. Sibeliuse muusikat teab peaaegu iga soome koolipoiss – ja selle nimel on haridusnimesed palju tööd teinud – aga Tubina muusikat ei tunne isegi kõik eesti muusikud. Mitte väike osa on selles olnud pikaajalisel ajakirjanduslikul kruntimisel. Üha enam tekib tunne, et meie ühiskonnas puudub teatav kultuuripoliitiline selgus.

Tahaks väga, et erinevate huvidega inimestel ja gruppidel oleks võimalik üheaegselt rahumeelselt koos eksisteedrida ning et suured eesmärgid ei jääks käegakatsutava kasu varju. Ei tahaks, et jätkuks sama mentaliteet, mis võitis võimust 1939. aastal, kui Karl Leichter esitas president Konstantin Pätsile taotluse anda Tubinale riiklik stipendium. Taotlusele hinnangut andma paluti Juhan Aavik, kes oli tollal Estonia teatri muusikaline juht, Tallinna Konservatooriumi professor, Eesti Lauljate Liidu direktor, ülemaaliste laulupidude juht, Eesti Kultuurkapitali helikunsti sihtkapitali esimees ja jõudis kõige selle kõrval olla veel produktiivne helilooja. See mõjuvõimas isik arvas endal olevat õiguse otsustada, et Tubin ei vääri stipendiumi ja saatis heliloojale postkaardi soovitusena stili muuta.

Suured põhimõttelised otsused tuleks teha kaalutletumalt.

